

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NUM. XCVII, OCTUBRE I, MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

«La dictadura del manobre», per R. RUCABADO. — «Botones», per L. R.—La lliçó, per MARTÍ ESTEVE.—Poesia catalana, per JOSEP FLO TERMENS.—Per la empresa dels ferrocarrils de Catalunya, per ESTEVE TERRADES.—Diàlegs crítics, per J. FARRÁN I MAYORAL.—Els llibres, per F. S. R.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 · BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUM. XCVI

El partit de la intel·ligència, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Bofill, per R. RUCABADO.—Més sobre el problema agrari a Catalunya, per AUGUST MATONS.—Estirabot, per FERRÁN SOLDEVILA.—Poetes estrangers contemporanis: André Spire, per JOSEP MARIA JUNOY.—Hi ha, poema, per André Spire, J. M. J., *trad.*—Aportacions: Del llibre *Self and Self-Management*, de Arnold Bennett, per M. F., *trad.*—Lletres: Pròleg a la traducció catalana de la *Odissea*, per CARLES RIBA.—Llibres, per J. LL.—Arts plàstiques.—Revistes.

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes, 613 baixos, Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

RAMÓN RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
MIQUEL FERRÁ
Cançó d'ahir
LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana, Perspectiva general
ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i Pretextos
J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre
E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
FERRAN SOLDEVILA
Exili
E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana

CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut
MARIA A. SALVÁ
Les Geòrgiques Cristianes
de Francis Jammes
JOSEP LLEONART
Poesies
de Richard Dehmel
JOSEP CARNER
Les planetes del Verдум
ALEXANDRE PLANA
Contrabaedeker
JOSEP M. TALLADA
Les doctrines de P. J. Proudhon
GUERAU DE LIOST
La ciutat d'Ivori
JOAN ALCOVER
Poemes bíblics
FREDERIC CLASCAR
Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII
JOSEP ARAGAY
Itàlia
MERCÈ VILA
Les Hores
M. FORTESA
L'estela
CARLES RIBA
Primer llibre d'estances
MARIA MANENT
Sonets i Odes de John Keats
NARCÍS VERDAGUER I CALLÍS
La primera victòria del catalanisme
J. M. LÓPEZ-PICÓ
Dietari espiritual
J. BOFILL I MATAS
Les joventuts catalanes
P. M. BORDOY-TORRENS
Els pobles d'Orient
J. FERRAN I MAYORAL
Diàlegs dels déus, de Llucià de Samosata

CARLES RIBA

Primer llibre d'Estances

Publicacions de LA REVISTA

Vol. 28

Preu: 3 Pessetes

NARCÍS VERDAGUER I CALLÍS

LA PRIMERA VICTORIA
: DEL CATALANISME :

(Col·lecció d'estudis polítics de LA REVISTA)

Vol. II

Preu: 2 Pessetes.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. XCVII — OCTUBRE I — 1919

“La dictadura del manobre”

La frase—sarcàstica paròdia del mot d'ordre: dictadura del proletariat—no és meva. Ni és tampoc—com podrien pensar-se—de cap manifest de la Federació Patronal que argumentés a favor del *lock-out*. No és pas de procedència burgesa: Es, amb tot el seu sentit despreciatiu, d'un diari bolxeviki rus autèntic. Es del periòdic el títol del qual en francès fa *La Commune du Nord*, i data del 30 de mars últim, segons retalla B. Sokolof a *L'Europe Nouvelle* del 16 d'agost darrer. Article el d'aquest darrer, destinat a explicar el canvi d'orientació dels Soviets en la política obrera, davant del desastre de la fantàstica minva de producció sota el règim de dictadura obrera.

Causes de la fallida d'aquest sistema són la supressió del treball a preu fet, la intervenció del obrers a l'administració de les empreses, l'enganduliment general efecte de la indisciplina filla de les idees revolucionàries.

Deixeu-me dir, de passada, que el principi del control o participació de l'obrer en les funcions directores no és pas exclusiu ni genuí del bolxeviquisme. Al Congrés tingut a París el Mars darrer per la Federació internacional de Sindicats cristians, organitzat pel Sindicat Catòlic de dependents del comerç i de l'indústria, s'adoptà, entre altres conclusions: «La participació en els beneficis i en la gestió de les empreses.» Però no és això ara lo que m'interessa. No és tampoc la gran concessió, el retrocés enorme que significa pels maximalistes russos el treure el control obrer i substituir-lo pel d'Estat, a base de nacionalitzar les grans indústries, intervingudes per un Comité Nacional de Tècnics no obrers, restablint el treball a preu fet, abolint el

jornal igualitari, restaurant els salaris especialitzats, restablint les categories entre els treballadors, etc.

Lo que m'interessa és el fet, ple de significació i d'ensenyances, de que els apòstols del moviment nivellador i comunista, renovador del món, instaurat a base de la dictadura dels treballadors, ara facin en aquest concepte de treballadors una distinció; una distinció de tal importància que representa nores menys que una virada o una abdicació. Cal copiar sencer el troç del diari sovieta, que segons l'autor de l'article francès és orgue oficial dels bolxevikis:

«En la hora actual es constata en el si del proletariat una lluita molt seria entre dues tendències diametralment oposades. Una part del proletariat, superior com a número, lligada des del punt de vista moral i material amb les ciutats, es troba des del punt de vista econòmic en un estat d'esperit anàrquic. No està vinculada amb la producció i no està interessada en el seu desenrotllo.

La segona part comprèn els obrers industrialitzats que lluiten pels mètodes nous de producció. Aquesta part del proletariat està composta d'obrers d'alta qualificació.

La igualació del salaris, per medi de l'aplicació del principi de la majoria de vots en la direcció de les fàbriques i d'una política *soi-disant* democràtica, obliga als millors elements del nostre proletariat a emigrar al camp per a practicar l'indústria familiar, no poguent ja quedar-se en les casernes plenes de pols i saquejades que s'anomenen fàbriques.

S'ha creat, en el sentit propi del mot, una veritable dictadura dels treballadors manobres.»

Aquesta comprometedora divisòria gosada fer pels bolxevikis en el mot sagrat, intangible, de *proletariat*, d'*obrer*, ens autoritza per a parlar en un sentit anàleg retreient les característiques del problema obrer a Catalunya, on el conflicte entre l'obrer qualificat i el manobre és un dels trets més remarcables del procés del sindicalisme.

El sindicalisme, efectivament, representa aquí un contrast violent amb l'individualisme racial, i el seu primer i més cordial enemic entre nosaltres no és pas el patró, sinó l'obrer qualificat. Recíprocament, allà on ha pres peu més depressa es entre l'obrer *unskilled*, entre els manobres de tots els oficis. Remarqui's, com els pitjors conflictes, gran part d'atemptats i els actes de sabotatge més ressonants, han ocorregut en el ram de la construcció, allà on hi major suma de peons, d'obres improvisats i sense aprenentatge.

Es tot un drama el problema sindicalista, vist d'a la vora i vist des dels ulls de l'obrer qui posa en el treball tota la seva ànima. El sindicalisme sembla per ara incompatible amb les virtuts clàssiques del treball, amb l'espiritualitat del treballador que posa en la feina de ses mans tot sos amors i totes ses esperances. Des del moment en que un ha donat—voluntàriament o sota l'amenaça—el nom al Sindicat, la seva personalitat és abolida. S'és un irresponsable a les ordres de qui decreta, des de les tenebres, sense possibilitat de discutir, sense admetre rèplica ni negativa, ara fer vaga, ara declarar el boicot, ara ralentir la feina, ara braços caiguts, ara fer sabotatge, ara la recerca expressa d'un conflicte qualsevol, segons convingui als arcans designis del poder misteriós que castiga durament tot refús d'obediència cega.

El patró, en el fons, no s'en afligeix massa, massa. Al cap d'avall, tot això representa per ell una dificultat d'ordre material, que es resumeix en un valor econòmic: augment del cost de producció, disminució d'aquesta; contratemps compensat amb l'elevació dels preus per a conservar el tipus de guany. I en últim extrem, planta cara i lliura batalla, lluita, i surt al carrer armat i tot, en defensa de la seva trinxera social i econòmica.

Però l'obrer *skilled*, aquest es troba en una situació tràgica. La seva superioritat personal rebutja per instint un remei d'indole col·lectiva. La solució del seu cas estava en la seva aplicació al treball, en el preu-fet, en assolir per son zel la confiança de l'amo i fer-se una major remuneració, i escalant graó a graó la jerarquia, arriba—segons la preparació seva— a capataç, encarregat, director subaltern, cap

de secció, apoderat. La seva direcció es essencialment burgesa.

Ell veu que el qui mana, el qui *dicta*, en el terren societatari, es generalment que té més condicions d'orador que d'obrer: el qui, en el treball, en lloc d'aplicar-se a la feina, perora. El qui, barrat el pas a la millora individual, per negligència o per limitació, predica la millora col·lectiva. Veu que el primer resultat de l'intervenció d'aquest poder col·lectiu és l'abolició de la disciplina del treball, el proteccionisme de l'individu peresós i malfeiner, la abstenció de tot sistema de premis i de càstigs, l'abolició del mèrit i del desmèrit.

Si el seu amor al treball no es complementat amb dots intel·lectuals o de caràcter que li permetin aspirar a l'independència, establir-se en petit burgès, llavors la seva activitat s'orienta cap a l'estalvi, cap a devenir petit propietari, a dar educació als fills, fent-los, si pot ser, *senyors*, és a dir, dependents de comerç si ell és obrer manual, homes de carrera si ell és dependent.

Però, vet-aquí. La hora del sindicalisme no és pas l'hora seva, sinó la de tots aquells qui no són com ell. I, pel esguard del Sindicat ell serà una nosa, un obstacle; contra ell aniran les ires societàries. Ell, l'obrer instintivament adicte al burgès, semiburgès o aspirant a burgès, darà el contingent més gran a la llista negra dels castigats per la resistència a la sindicació, per rebel·lió contra els decrets de la dictadura. I en canvi, prop dels estats majors d'aquesta dictadura, en els «comités executius», en el servei perfectíssim de delació i espionatge, en la pràctica de la coacció, hi troben fàcil soplug i empleu adequat tots els aventurers que fins ara es distingien per l'enrariment de la seva vocació treballadora.

El moviment obrer universal planteja aquest ardu problema de moral del treball. Per un costat destrueix el valor moral del treball—és evident que ja no es pot sentir l'adhesió d'esperit, religiosa, a la feina de les mans d'un—la qual serveix per a enriquir els vampirs qui xuclen tot el profit del treballar, i viuen de la sang del pobre, etc. I per altre costat, cal confessar que en el fons de tot del sindicalisme universal, es tendeix a una obra altament humana: la consolidació de drets, no a favor de l'obrer qualificat—que generalment es salva tot sol—sinó els de tot obrer, fent que surti per a tothom el sol. Pledejar el dret a la vida en època de carestia, el dret al descans racional, el dret al socors per malaltia, el dret a la pensió, el dret a no morir de fam pel atur forçós de l'indústria. És a dir, proclamant de justícia per a tothom,

elaborant com a *jurídiques*, la solucions que l'obrer *skilled* podia o esperava trobar, de fet, amb la sola ajuda de sa moral personal i intel·ligència. I això, cal dir-ho, és també una part de la moral del treball, segons la qual el treball es una cooperació d'esforços que obliga els uns envers als altres, els qui més poden envers els qui poden menos.

Conflicte enguniós: l'obrer-individu contra l'obrer-classe; la moral del treball, individualment considerada, contra la moral del treball considerada col·lectivament. L'aristocràcia del treball, el *skilled-man*, contra l'*unskilled*, qui té, malgrat aquesta condició negativa, certament dret a la vida com a home que és. La força individual, apta per a la salvació d'un, contra la força colectiva, que es apta per a la salvació de tots, però a canvi precisament del sacrifici, de l'anul·lació de l'individu.

Còm se resol aquest conflicte? Us confesso que no ho sé. Aquesta agudíssima contradicció, a mi, obrer que sóc, cruelment em tortura amb sa dura realitat. *Habet dies malitia sua*, diuen els moralistes teòlegs, i certament aquí és la malícia, és a dir, el mal, el dolor, la tragèdia, el diable, d'aquests dies nostres.

No hi ha problema per a l'amo, més que la defensa. No hi ha problema per al manobre, més que l'atac. El problema és per el qui sosté amb tota l'ànima les valors espirituals del treball, que, altrament, no són clàssiques,

nò són tradicionals, no estan lligades amb la economia burgesa, sinó que són eternes, perquè no hi ha més que una manera de treballar, i és *estimant* la feina.

El conflicte vé de que el mal no el fan les coses, sino les paraulès. Burgesia. Proletariat: tot això són termes massa rics de contingut per a ésser posicions i elements de qualsevol problema actual. Els mateixos factors de la producció segons la economia política clàssica: Terra, Treball i Capital són insuficients per a reflexar amb rigor científic els elements bàsics del món econòmic, quan hi ha la terra (la terra immòbil i eterna), els materials, les màquines, el capital diner, el capital, producte, el capital crèdit, hi ha el tècnic, el capitalista, l'iniciador, el director, l'obrer qualificat, el manobre... D'aquests elements, el tècnic, és burgès o és obrer? L'obrer qualificat, d'aspiracions identificades amb la burgesia, és obrer o és burgès? El gerent d'una anònima, a l'esguard dels accionistes és un assalariat, un proletari. A l'esguard dels obrers, que no coneixen als capitalistes, és el burgès màxim.

Es, per tant, un gran avenç vers la sinceritat, vers la realitat, el que els apòstols de l'absolutisme del Proletari confessin trobar-se amb un resultat contradictori als seus plans, que és la dictadura del Manobre.

R. RUCABADO

“Botones”

Barcelona triomfa de dia. Madrid, de nit es revenja. Baldament de dia la santa inquietud de la feina i els somnis de llum ens cantin llibertat. Madrid, en les hores nocturnes es fa la part. El pit al sol, els peus al mar, fem salut i sang nova. Però en la fosca claror que els noctàmbuls amen, Madrid ens pudreix el moll dels ossos.

Ara, el vell verd riu de la nova trampa per caçar els menuts de la gran Badoca. Uniforme lluent, metàl·lic, i els infants són movilitzats a la nocturna recruta subterrània. Al primer exercici perden l'ànima. Al segon, els hi cau el cos. Al tercer, deixen la vida. Vides nostres que ens són preses. Ciutadans de demà que ens són inutilitzats.

El vell verd riu mirant la estesa de carn d'infant molta. Molta en les moles d'aquella indústria, de la infame indústria, que té en certa premsa madrilenya els millors orgues de reclam que existeixen al món.

L. R.

La llicó

En els instants de dolor més pregona pel traspàs de l'amic inoblidable Joaquim Folguera, tots aquells qui érem units a ell per vincles de parentiu en esperit ens constituïrem, sense necessitat de formular-la, en l'obligació d'honorar discretament, amb la dignitat que li esqueia, la seva memòria, i de continuar l'obra per ell iniciada.

Si l'obligació fou tàcita, tàcit hauria d'ésser moltes vegades el nostre homenatge. Deute era el nostre què, més que pagat amb planys o apologies, havia d'ésser-ho en aportacions a la tasca múltiple que amb ell ens fou comuna, consagrant-nos amb la màxima eficiència a allò que estigué per damunt d'ell en la seva vida i que el farà perdurable després de la mort.

La mort posà termini a una obra que havia d'ésser de fruits benaurats per a la nostra Catalunya. I això fou tant més greu perquè gran part d'aquesta obra era, ben cert, una esperançadora promesa, però exigia una continuïtat, no podia tenir per pròpia naturalesa una maturitat precoç, ans li calia el decurs de més llargues anyades com a factor indispensable. Resten, en aquest aspecte, belles iniciatives, empreses de cultura i patriòtiques en curs o incipients, però que reclamen la mà amorosa que mai més podia haver-ne cura.

A costat, però, d'aquesta obra incompleta, el nom de Joaquim Folguera serà sempre signe d'una doble valor definitiva: la seva lírica i, el que és per nosaltres més preciós, el seu viure.

Ajuntades les joventuts d'avui, tant com en un ideal i en un mestratge, pervingut essencialment d'aquell qui fou iniciador de joventuts i sector suprem de la nova Catalunya, ho som també en heroisme: l'heroisme del màxim esforç en instrument inadequat,

l'heroisme de suportar la desproporció entre les nostres passions nobles i la realitat adversa; entre el nostre viure, sotmès per lligams anacrònics, adversos a tota espiritualitat i el nostre ideal civil i patriòtic.

Per a aquest ideal de joventuts Joaquim Folguera se'ns afereix com a exemple definitiu. Ell i nosaltres, en cercar un nom per a la nostra idea mare, no sabérem més que, com tanta de gent senzilla, com els patriotes romàntics que ens precediren, nomenar-nos catalanistes. Després dels segles de descoloriment de les gents catalanes, de les aristocràcies de l'esperit tant com les de la sang, la pàtria renaixent, sentida d'una faiso lírica per la generació predecessora, envaïa la nostra amb tota la plenitud.

Però volíem també un nom que assenyalsés la nostra posició en el camp universal de les idees tot diferenciant-nos dels patriotes primicers i, moltes voltes ingènuament, com a iniciats dèiem: classicisme. Esperit dominador, serenitat superadora de les passions, la dolor esdevinguda fecunda.— Veusaquí l'exemple vivent, el classicisme en el viure de Joaquim Folguera. Tot en ell llevava fruit, fins allò que en els altres hauria estat la nosa més formidable. Per obra i gràcia del seu esperit triomfant, de les seves dolors acerbes n'arribava només a nosaltres l'exemplaritat que ell ens oferia amb un somriure, aquell mateix somriure que la seva ànima, abans d'empendre la definitiva volada, deixava imprès a la seva faç de mortal.

De Joaquim Folguera restarà sempre entre nosaltres, ultra els seus versos purs, a costat de les empreses espirituals que tota hora el recordaran, allò que per les joventuts serà sempre de la més alta valor: la llicó.

MARTÍ ESTEVE

Aquest número ha estat passat per la censura

Poesía catalana

Una firma inèdita que ens porta encara la esperança de totes les possibilitats. LA REVISTA, que té balconada oberta a totes les possibilitats, vol avui que l'atenció dels seus amics i lectors es fixi en els assaigs originals i en les traduccions que seguidament publicuem.

De Didac Bernàrdez

SONET

Hores llunyanes de plaer ardent,
que no pensí jamai, quan us fruía,
tenir-vos d'anyorar un altre dia,
en què el goig fóra devingut turment.

Aquell ensomni que forgí en el vent,
s'esfondrà en la buidor que el sostenia;
d'aquest dolor i aquesta melangia,
en sóc culpable, inconscientament.

L'amor rublert d'encís ens apareix;
tot assolible ho fa, tot ho assegura
i en lo més dolç del viure s'esvaneix.

Oh, ceguesa humanal! Oh, desventura!
Per un migrat esplai que s'esllangueix,
volguer donar el bé que sempre dura.

De Guillem Shakespeare

SONET XVIII

Voldria comparar-te als jorns d'estiu;
però, m'apars més encisera encara.
Fa estremí els brots de Maig el vent lasciu
i el temps s'endú la llur gençor avara.

I ens crema els ulls la claredat del sol,
quan no l'empal·lideix la boira impura
i es desfullen les flors, sense condol,
per un caprici foll de la Natura.

Prô, l'eternal verger no es marceix mai;
com no s'esllanguirà la beutat teva.
No es podrà enorgullir la mort, jamai,
de profanar-te amb l'alenada seva.

Mentre s'enlairi al cel l'esguard d'algú,
Viurà ta formosor i viuràs tu.

D'Emili Verhaeren

LA CUITA DEL PA

Pasten les noies, els dies de festa,
llet i farina de blat del millor,
nusos els còlzers i els rulls de la testa
tots empoisats i amarats de suor.

Cota la faç pel treball enrogida
i ertes les gorges dejús els vestits,
colguen els braços dessota l'humida
pasta, tot fent-ne rodols com llurs pits.

Són devinguts els tions brases roges
i adalerades les moces, com boges
llancen al forn, a palades, els pans;

mentre sorgeixen les flames sagnantes
—llengües de foc d'unes goles gegantes—
per a, besâ'ls-hi el rostre i les mans.

ACONHORTANÇÀ

Dintre la fosca de la cambra closa,
ma sina sanglotava d'amargor;
ella entreobrí la porta; i tota cosa
esdevingué omplenada de claror.

L'aubada que esplendent es deixondia,
ho amarà tot d'una polsina d'or;
també una lluïssor de cel·listia
es feu en la tristesa del meu cor.

Les esmaragdes dels seus ulls de fada,
a l'ànima em dugueren la rosada
fecunda de l'oblit inconscient.

I en el defalliment que em torturava,
m'aconhortà la sadollanta saba
d'una llàgrima tèbia d'argent.

INVOCACIÓ

Doneu-me, Déu, per llum del meu camí,
la lluïssor d'una mirada clara.
Deu-me, Senyor, per sadollar-me el si,
el degotís d'una fontana avara.

Feu que el amor glateixi dintre mi,
com el ritme del cor, que mai no para.
Deixeu que del plaer pugui fruï,
sense arribâ al desvari que aclapara.

Que jamai les dolçors de les besades
em torbi amb l'amargor de ses fiblades,
l'eixorca angoixa de la lassitud.

Que, per sempre, les nostres abraçades,
de serenor romanguin fecundades
amb el bàlsam suau de la virtut.

JOSEP FLO TERMENS

Per la empresa dels ferrocarrils secundaris de Catalunya

Sentim la espiritualitat de Catalunya d'una manera activa i total. Per això ens plau reportar la visió de poeta; gosariem dir amb tota la plenitud del mot, que un home de sobiranes activitats científiques i de vastes realitzacions concretes com l'Esteve Terrades té del problema dels Ferrocarrils secundaris de Catalunya.

Així a LA REVISTA no pot desentonar, al costat d'una pàgina literària, el fragment que, ben conscients de la seva transcendència immediata, reproduïm.

I.—De la topografia de Catalunya.—Que la terra de Catalunya és de forma irregular i accidentada és cosa de tots coneguda. Aquesta circumstància que entranya la resolució difícil del problema del transport, té, en canvi, com a contrapartida favorable l'existència de les grans forces motrius hidràuliques: blanques de les neus foses o verdès dels rius que baixen de les regions boscanes. Té encara l'aventatja de tancar en el si de ses valls riqueses mineres de gran anomenada i abrigar en ses planes les millors terres de conreu, molles de les sangries que els canals xuclen dels rius.

La terra catalana té dues regions naturals que podríem dirne oriental i occidental, separades per la gran serralada que, arrencant en el nus de l'alta Cerdanya, origen del Ter, del Llobregat i del Segre, es continua en la muralla del Cadí, d'on arrenca l'esquenada de terres altes i tossals, limitada pel Cardoner i el Segre, que baixa per Solsona i La Segarra, i cobrint l'ample espai bressol del Noya, del Gayà, del Llobregós i el Cervera ovira el mar en la serra de Brufaganya i pic de Montagut.

Una derivació S. W., des de Santa Coloma, segueix per la serra del Tallat, fa de conca a la de Barberà i en les tres masses de Roquero-la, de Prades i del Montsant arriba a l'Ebre, que surt a la mar guiat per les serralades del Cardó i el massís formidable i rocós que va de la serra de la Mola a les terres de Tortosa.

II.—Del problema dels transports.—Tota possible comunicació entre banda i banda de l'espina dorsal esmentada, ha de topar amb l'inconvenient de pujar i baixar l'esquena que forma, i si el transport és per ferrovia, precis serà una obra d'importància. Així veiem el Nord, per exemple, rodolar per les altures de Calaf i Sant Guim, al Central Català obligat a una sèrie de rampes i corbes que dificulten l'explotació, a M. Z. i A. foradant l'Argentera, i per sortir a la vall de la

Cerdanya passar el transpirenaic sota les neus de la collada de Tosses.

I, no obstant, les relacions a una i altra banda de Catalunya, amb el progrés de la civilització, amb les necessitats de vida de relació cada dia més imperioses, amb el problema de l'encariment dels queviures i primeres matèries i la necessitat de acudir al mercat mundial, no com a país per explotar, sinó com a país que sap fer valer les seves riqueses, obliguen a construir nous elements i mitjans de transports.

Elements i mitjans de transportes que han de obrir la porta a la riquesa que espera la mà que la desvetlli, que ha d'avalorar mines de carbons a les valls de Tuxent i Pla de Sant Tirs, el ferre de les riberes de l'Alt Urgell, el coure del Ribagorça, el plom de Bellmunt, les terres argiloses de Gandesa i les sals potàssiques des de Suria al Llobregós. I no sols la riquesa minera, sinó també la que dóna el treball, aquest treball del pagès català que ha arrencat les pedres de l'erm una a una i n'ha fet horts i jardins i bosc d'arbres fruiters, del pagès català que és l'honra més pura de la terra.

III.—Del traçat de la construcció de ferrovies per empreses particulars.—Son obres a fer pel Govern.—Gent previsor, de temps ja lluny, ha envestit el problema dels transports. Gent que ha portat el seu esforç personal fins al sacrifici pel millorament de la difícil qüestió a Catalunya.

Però, senyors: d'una banda l'endarreriment que portem sempre en tota qüestió d'enginy, molt més gros encara del que àdhuc molts professionals es pensen, i la magnitud de l'empresa, han fet que l'esforç d'aquests personatges benemèrits quedés sense rendiment.

Que el transport a fer exigeix l'existència d'una xarxa ferroviària local, és cosa evident. Mes, passat el temps de furor en construc-

cions ferroviàries, vingué la depressió i el capitalista s'hi mostrà esquiu.

Aconseguit l'enriquiment dels primers aca-paradors de finances, restà la mina agotada, i el més gran descrèdit envoltà les possi-bilitats d'èxit de noves ferrovies. En especial, les d'interès local foren definitivament clas-sificades com indesitjables pel diner d'em-prises particulars, malgrat les facilitats que els governs es vegeren forçats a concedir.

Demés, la tècnica ferroviària ha hagut d'adaptar-se a exigències del públic i, com conseqüència, s'ha multiplicat l'àrea de les estacions i terminals, i progressivament ha crescut el pes de vagons i locomotores, així com el cost del material i treball, amb la qual cosa no sols s'es enfondit l'abim que separava les ferrovies grans de les petites, sinó que les complicacions de construcció i l'exploració d'unes i altres han portat necessàriament a concloure que

El problema dels transports no pertany a la finança privada, pertany a la finança pública.

Un darrer esforç ha fet aquella. A causa per una banda de dificultats d'orde tècnic, principalment en l'exploració ferroviària, i dificultats que per no presentar-se a Espanya no mento ara, i per altra part les proporcions extraordinàries de la indústria dels camions, s'ha pogut creure un instant que, singularment el tràfec d'interès local i a voltes part del general (v. g. entre New-York i Filadèlfia), havia d'ésser resolt pels *trucs* automòbils que permeterien una major rapidesa i el transport

a domicili. Mes, a pesar de l'empenta amb què s'ha emprès la nova indústria i de l'es-perit de competiment que l'afavoreix, ara s'està veient que la via lleugera d'interès local és insubstituïble, i veus autoritzades s'al-cen arreu per a destruir la bancarrota de crèdit que avui les nimba.

I és que aquestes vies no han d'ésser fetes per realitzar un negoci. Són elements de vida de relació que toca procurar al Govern com a encarregat de vetllar el progrés públic. Són aventatges i avenços que han d'ésser fruit de l'esforç col·lectiu general i singularment dels que més l'han de disfrutar.

Aquí rau la part essencial de la nova fi-nança. No cal esperar que es sacrifiqui un particular, no; *el que ha de donar la base fonamental per a l'execució de l'obra, és la massa directa o indirectament interessada per al profit que a ella li representa en sos afers comercials, en la sortida dels productes, en la baratura dels transports.* Així cada u, capita-litzant el benefici, aprompta el numerari o l'aport que una administració acurada i sèria, amb la ajuda de l'Estat i de la Mancomunitat, pot emprar immediatament en la construció de l'obra.

La ferrovia secundària, doblada de tramvia, electrificada, introduint-se amb els seus carrils per carrers i places fins al cor i centre de la vida comercial dels pobles, amb servei sovintejat, arribant a cercar la càrrega als mateixos magatzems o al camp, permet la vida campe-rola i a l'hora ciutadana, els aventatges de l'antigor i de la moderna febre d'aprofitar el minut.

ESTEVE TERRADES

Diàlegs Crítics

VII

Prosa catalana: R. Rucabado: *Socialisme es-piritual*.—J. M.ª López Picó: *Dietari es-piritual*.—Joaquim Ruyra: *La Parada*.—J. M.ª de Sagarra: *Paulina Buxareu*.—Joan Santamaria: *Narracions extraordinàries*.—Pere Corominas: *Les gràcies de l'Ampordà*.

Dionisi.—Es un goig veure la cara lluminosa que tens quan ets a la vora de la mar, *Eleuteri*.

Eleuteri.—Ja sabs per què: la nostra mar, una dona intel·ligent i bella i els diàlegs pla-tònics són les tres coses úniques qui poden

satisfer a l'ensem i equilibrar entre elles totes les meves energies espirituals i bio-lògiques; les tres posseeixen aquella virtut purificadora de tota la vida rica i la passió internes: i tenen el secret del *gran estil*.

Dionisi.—Quins models per a la nostra prosa moderna qui s'està formant!—Vetaquí ara cinc volums qui marquen moments inter-essantíssims d'aquesta formació. Vetaquí el *Socialisme espiritual* d'en Ramon Rucabado.

Eleuteri.—Noble, ardent i clara prosa la de l'amic caríssim. I vetaquí un llibre sub-stanciós cada ratlla del qual es rublerta de pensament.

Dionisi.—Com un llibre així, en les circumstàncies actuals, no ha merescut passionats comentaris nombrosos? Per què cap entitat, cap home generós, no ha fet possible una edició abundant gratuïta o molt econòmica d'aquest llibre, qui el fés accessible a les mans més humils?

Eleuteri.—I pensa que per a l'eficàcia d'un llibre així no és necessari trobar-se d'acord sempre amb l'autor; és la puixansa de suggeriment, la fervorositat del propòsit, la consciència de la complexitat dels problemes qui pot exercir damunt els altres esperits la influència més feconda. Altrament, com no trobar-se d'acord amb en Rucabado en que la millor crítica aplicable als grans problemes socials és la espiritualista; la qui lluny de recloure's en punts d'obrir fragmentaris i exclusivistes, atén a la totalitat del fet social, a l'home, a la societat presos integralment. Crítica espiritualista, és a dir, contra el groller materialisme, contra les incertituds i les pretensions científiques, cercar una solució filosòfica. Bella és la crítica que fa en Rucabado del mot d'ordre (o mot de desordre en diríem?) de *guerra social*.

Dionisi.—Ultim baluart de la *struggle for life*.

Eleuteri.—Sí, amic, d'aquell conjunt de conclusions pseudocientífiques i pseudo filosòfiques qui han anat formant-se a l'entorn d'aquella constatació naturalística. Bé estan els atacs del nostre amic contra el materialisme sociològic. Contra el lliberalisme econòmic aclaparador per a l'obrer (1), contra l'abjecció gregaria del comunisme, contra el que en diríem professionalisme de la revolució. I agraim-li els remeis qui ens senyala, aquella apel·lació a la organització social dintre la bona tradició europea qui té belles i aprofitables manifestacions en la nostra democràtica tradició catalana. Organització generosa qui no sols sàpiga acollir vora el treball manual els treballs espirituals, àdhuc la contemplació, àdhuc la oració, sinó reconèixer a aquests la deguda jerarquia; i àdhuc fer possible aquella actitud cristiana de noble humilitat, del treball com a professió de pobresa; és clar que el mot pobresa aquí té un sentit més alt i més profunda que el purament econòmic.

Dionisi.—Jo crec que un pensador aixís, que un home d'intervenció com ell munit d'una forta riquesa de pensament i d'una insòlita puresa de propòsit, és indispensable en la direcció dels nostres afers polítics. En

Rucabado polític, aviat reuniria al seu entorn bones voluntats i arribaria a ser una força eficacíssima.

Eleuteri.—Ja sabs com aquell gran coneixedor d'homes, en Prat de la Riba, comptava especialment amb ell per a una magna obra; el volia Secretari general, amb vast radi d'acció, en el projectat *Institut d'Educació general*. Esperem que el projecte podrà realitzar-se algun dia en la forma i en la extensió que en Prat l'imaginava.

Dietari espiritual

Dionisi.—Passem, si et sembla, d'un socialisme espiritual a un individualisme espiritual: vull dir al *Dietari* del caríssim Lòpez-Picó.

Eleuteri.—Un poeta civil com ell, el de les fines amors i les psicomàquies, bé pot permetre's aquests moments d'egotisme, i de fecund vagabondatge mental. Jo trobo deliciosos aquests *parerga i paralipomena*, que diria Schopenhauer pedantescament.

Dionisi.—El coronel D'Annunzio en deia altre temps, amb democràtica imatge, *le faville del maglio*.

Eleuteri.—Per guiar-me una mica en la diversitat d'aquest dietari, n'he fet una prova de classificació: 1.er les moralitats i pretextos: sàtira, autodefensa, reaccions contra les anècdotes del temps. 2.^{on} breus apunts literaris, reaccions de la sensibilitat a lectures. 3.er les *espurnes* poètiques, deixalles del treball poètic qui no troben lloc en els llibres de versos, o no han adquirit la forma poètica: epigrames en prosa, traduccions, endreces.

Dionisi.—Sí, però àdhuc en aquest cas darrer, sempre amb un caràcter autobiogràfic explícit o implícit, tot vibrant de la nerviositat del moment.

Eleuteri.—Es per això que no comprendrà el sentit d'aquest llibre qui vulgui judicar-lo com obra purament poètica o ideològica. D'aquest erro ve la desorientació de mants llegidors de les *Moralitats i Pretextos*. Cercant-hi una valor de generalitat, proverbial de *pensaments*, la major partida foren incomprendibles. Perquè rarament assoleixen aquella generalitat per damunt l'anècdota qui els suscitava. Són epigrames, són notes satíriques, són *indirectes*, cal tenir-ne la clau; generalment la clau és coneguda de tots els qui atenen una mica la nostra vida espiritual.

Dionisi.—I fóra desitjable que alguna ànima caritativa envers els historiadors literaris i els crítics del demà, es prengués el treball d'anotar en marge d'un volum totes les *claus* que sapigués.

(1) Recomanem a propòsit als nostres llegidors un article interessantíssim publicat en el número de setembre de *La Nouvelle Revue Française*.

Eleuteri.—L'essencial ja comprens com és això: que el llegidor es faci càrrec que es troba davant d'un púdic dietari espiritual.

Dionisi.—Com tu, jo veig la reacció del moment viscut àdhuc en les notes ràpides qui es refereixen a poetes i escriptors. La mateixa nerviositat reaccionadora les fa ràpides, curtes i agressives. Adhuc quan el nostre poeta elogia, sembla *llançar de punta* el seu elogi contra algun possible contradictor momentani. El contradictor generalment pot satisfer-se girant full: el poeta, amb igual agilitat, sabrà contradir-s'hi. No obstant, en les notes crítiques més extenses sobre alguns estrangers contemporanis, en les notes biogràfiques sobre amics, en altres pàgines, hi ha penetracions subtils, endevinacions qui restaran.

Eleuteri.—Evidentment: però en general podem establir que no es tracta, ni ho ha volgut el poeta, de labor de pensament, de teoria. No hi cerquem; doncs; una ideologia en aquest llibre; ni unes normes d'art o de conducta. No. Cas remarcable; les normes, la ideologia, on cal cercar-les vives, implícites, és en l'obra poètica de l'autor: en el llibre present és tot el contrari el que predomina: les passions, les possibilitats de sufrir o no les punxades dels infinits moments del viure, les reaccions del sentiment i la sensibilitat. Un llibre; repetim-ho, autobiogràfic; delícia per als amics i els iniciats, goig i desesperació tal volta per als biògrafs del demà.

La Parada

Dionisi.—També és biogràfic el pròleg de mestre Ruyra al seu nou volum de proses. Però francament biogràfic: una confessió pública; un públic despullament de l'ànima pròpia. En diríem un acte de cinisme?

Eleuteri.—No en diríem un acte de cinisme: fórem prou lleugers si ho diguéssim. Diem-ne, al contrari, acte exemplar de noblesa cristiana.

Dionisi.—Som d'acord, amic: el to de la meua pregunta ja li donava negació. Es torbadora la manera com mestre Ruyra, amb gràcia familiar, amb burlanera ironia envers ell mateix, fa la seva confessió: de com l'èxit de les seves *Marines i Boscatges* li produí una gran vanitat que ell dissimulava sots capa de modèstia, i de com nostre Senyor en càstig li *pegava una clusca qui cuidà estabornir-lo*: com la terrible malaltia tallava de sobte la seva carrera literària, li deixava tot just les forces intel·lectuals més precises per a continuar vivint; de com se li feu palès aleshores que àdhuc «això del talent és una cosa que Déu dona qui constitueix un deute i no un crèdit».

Et jur; amic Eleuteri; que el pròleg del mestre m'ha causat una forta impressió.

Eleuteri.—Sí, amic: tot l'orgullós estoïcisme fracassa davant d'aquesta gran i terrible revelació cristiàna: que tot ens ha estat donat, àdhuc allò qui ens sembla més inherent al nostre esperit. Es fals aquell mot magníficament superb de la Medea de Séneca. Quan la Dida li representa que tot ho ha perdut, pàtria, espòs, riqueses,

*Abiere Colchí; conjugis nulla est fides,
Nihilque superest, opibus e tantis tibi,*

ella respon:

MEDEA SUPEREST: *hic mare et terra vides
Ferrumque et ignes, et deos et fulmina.*

«*Resta Medea*: en ella veus la mar i la terra i el ferro, i el foc i els déus i els llamps.»

Resta Medea: no, si els déus haguessin volgut, ni Medea hauria restat, ni l'actitud, ni l'orgull, ni el nom tant sols de Medea, que no li apertanyien.

Dionisi.—Jo no sé com no ha sigut més comentat aquell pròleg terrible del nostre gran prosista. I parlem ja del llibre; que alguns incomprensius volen oposar en el seu dialectisme a certs esforços de molts a favor d'un *sermo urbanus*, d'un llenguatge apte per a l'alta cultura.

Eleuteri.—Nosaltres no acceptarem la oposició i sabrem admirar la riquesa dialectal d'aquest llibre; sense el gust pel mot dialectal sabem el que hauria perdut un Rabelais. Però en revenja, també sabem que no tot Rabelais és en el gust pel mot pintoresc o dialectal. I sabem que no tot mestre Ruyra està en el seu gust pel mot dialectat o pintoresc. *Oi més* (com ell diria bellament), dels mots per als quals ell creu necessari un glossari al rinal del llibre, n'acceptarem una bona desena. D'altres erudits, populars o clàssics ja els usem; i no són gaires els qui menyspreariem ja per massa lletjos o pintorescos excessivament.

Eleuteri.—Entre les coses que hi ha ben per damunt d'aquests afers filològics en el llibre de mestre Ruyra, posem-hi les qualitats admirables de l'estil.

Jo he volgut fer *grosso modo* de *La Parada*, per comparació amb *Marines i Boscatges*; un balanç d'adquisicions; continuacions i pèrdues. Ha guanyat en pensament, en esperit de profunditat cristiana, en mots abstractes, expressius de generalitats espirituals. Ha guanyat (i aquí certes censures de cert revister incomprensiu i un xic beoci) en qualitats

literàries, en música emocional, en nombre i harmonia. Ha perdut en canvi alguna cosa d'aquella estupenda plasticitat que el porta, àdhuc en certes fantasies, a la *invenció* de realitats plàstiques (recordo *Les senyorettes del mar*); en aquella puixança d'*evocació visual* que en llegir *Marines i Boscatges* arriba a produir al·lucinacions de forma i de color.

Dionisi.—Ha perdut en clarors i lluminositats. No has observat com la mar no hi és gairebé en aquest llibre?

Eleuteri.—En canvi ha adquirit abundor de tintes ombrívols, d'aiguafort. Paral·lelament ha augmentat en aquella imaginació per les visions fantàstiques, de mal ensomni (recordo *La basarda*) en les que diríem penetracions en el mon subconscient (recorda ja el pròleg al *País del Pler*). I continua en plena possessió d'aquell temperament d'una sensualitat aguda i dolorida: els seus cinc sentits semblen cinc llagues obertes davant del món, qui senten intensíssimament la voluptat i la dolor de percebre; àdhuc el coneixement de les ànimes: aquelles fortes penetracions psicològiques (estupendes en *La Fineta*) semblen degudes a una mena de tacte sensual de les ànimes.

Dionisi.—Es però aquesta riquesa de percepció que el traeix a vegades artísticament i li fa agombolar detalls i episodis sense elecció, segons interès i categoria. Recordo la minuciositat excessiva de escenes i detalls en *La Parada*.

Eleuteri.—Que jo li perdono en gràcia a moltes pàgines admirables, com l'eixida de sol meravellosa de plasticitat i de música emocionada i de ritmes expressius, amb aquell nombrós despertar els ocells i aquella nombrositat obsessionant de la cacera.

Dionisi.—D'aquelles penetracions en el subconscient que tu dius, i en el misteri de l'ombra (se com tu ames el misteri de la llum); ha de ser molt notable per al psicòleg *una olor*, i ho són per al artista *El Vals final*, i l'al·lucinant fantasia *La fi del món a Girona*.

Eleuteri.—Jo preferesc a tota la resta del llibre aquella obra mestra definitiva: la rondalla del *Malcontent* a la qual sembla no haver-se donat tota l'atenció que es mereix. Pensament profund, ciència cristiana del món, gran emoció humana, imaginació extraordinària, execució rica i sòbria, tot s'hi armonisa. Quan mestre Ruyra descriu realitats viscudes o somnis que per ell són potser realitats més viscudes encara, l'abundor dels detalls tal volta el perjudica. Però quan crea pures fantasies que guia un propòsit poètic o moral, el propòsit nucli sembla imposar-li sobrietat en els detalls, tria en els tresors que la memòria ofereix, mesura en la riquesa

imaginativa. Es el cas d'aquesta narració meravellosa.

I observa com el pensament, la intenció; ha sabut fondre's en el teixit viu de la narració tornat també substància poètica. Jo voldria un pròxim llibre de mestre Ruyra ple de rondalles així, que si n'hi haguessin només dues de la mateixa valor, ja fóra gran glòria per la nostra literatura. Pensa en una bona traducció d'aquesta rondalla a qualsevol llengua: no en sents la certitud de l'admiració que despertaria?

Dionisi.—La sento i només ara voldria fer un vot: que en aquelles rondalles futures no oblidés la mar d'altre temps; qui es fa ben enyoradora través les foscos d'aquest llibre.

Històries extraordinàries

Eleuteri.—Un altre llibre qui vol ser de foscos i misteri; sinó que el propòsit impresionador de l'autor falleix, a causa de les follies d'aquell llenguatge entremaliat i joiosament abundós.

Dionisi.—Crítiques errades em prevenien contra aquest autor i em treien les ganes de coneixe'l. Vaig obrir però aquest segon volum de narracions extraordinàries i jo et juro que rarament he sentit tantes indecisions davant d'un llibre: de bell antuvi l'hauria condemnat per bàrbar, per barroer, per disbaratat. Tot seguit però em produïa una atracció neguitosa, la sorpresa no mancada d'admiració que sentim davant certs efectes inesperats dels elements naturals. Què pensar d'aquest autor?

Eleuteri.—Jo el crec un cas formidable d'energia biològica (perdona la pedanteria, però no trobo altra manera d'expressar-me). Sense posseir, al menys explícita i definible, una preparació literària, sense senyals de cap de les disciplines estètiques més indispensables, sense ni tant sols una gramàtica rudimentària (escriu en *ben sopat* i altres coses pitjors), com pot cridar-nos l'atenció? Mes que per les qualitats de narrador fantàstic (que no són; ja ho veurem; totes excel·lents); per una qualitat preartística si vols, però ja essencialment estètica: es la qualitat d'aquell entusiasme, aquella llibèrrima, i sens dubte inconscient, joia interior qui infla les més sorprenents pàgines del llibre amb una abundor palpitant de folles paraules, qui empenta en terbolins amples i vius els paragrafs i els omple de sonoritats expressives.

Dionisi.—Ens trobem doncs; davant d'un cas d'espontaneïtat, aquella espontaneïtat que amen certs vells i bohèmies nostres?

Eleuteri.—No és ben bé això. No es tracta d'un primari. Aquest escriptor és un home

qui exerceix una carrera, ha viscut molt, ha vist molt de món; solament aquell almogàver que molts catalans per a bé o per a mal nostre porten als dintres, s'ha superposat en l'escriptor a tota exterior influència. Es més, del seu correr món li ha romàs un cosmopolitisme qui esborra de les seves narracions tota sabor catalana; tota indicació característica de lloc d'ambient; cas raríssim si no únic en la nostra literatura. Els llocs, els personatges, són de tot *arreu* en aquest llibre.

Dionisi.—De l'autor en diríem doncs un almogàver cosmopolita?

Eleuteri.—Jo crec el teu mot exacte.

Dionisi.—Respecte el caràcter d'aquestes narracions, he sentit retreure Pöe.

Eleuteri.—Amb igual inexactitud respecte de l'estil podríem retreure Rabelais. Rabelais: el que d'ell restaria sense les humanitats i el gran estil.

I en quant a Pöe; tu sabs com en les seves imaginacions tot s'organitza segons una lògica, una puixança d'inducció i deducció qui desconcerta. Pöe posa un formidable esperit de matemàtic i filòsof al servei de les seves folles i malaltes imaginacions. Que hi ha de tot això en les narracions d'en Santamaria? Ni la lògica ni la matemàtica, ni la filosofia ni la follia. Es la seva inspiració com un foll plaer de mentir, *d'empescar-se* incidents i rareses; una voluntat joiosa de saltar per damunt les realitats vulgars i les veritats de cada dia. Però els procediments del seu fantàstic, del seu extraordinari, són no sols banals, sinó ingenus (líquids misteriosos, tumbagues, fantasmes); a moments, aquesta manca d'aquella versemblança que és necessària àdhuc a la imaginació més fantàstica, arriba al ridícol, com en aquella narració *Una vegada era un rei*.

Dionisi.—Al ridícol o a l'humorisme. Si acceptes humorísticament la entremaliadura de l'autor, tot canvia; el joc foll que tu deies triomfa.

Eleuteri.—Però l'autor sens dubte no és això el que volia. En fi, jo he observat amb satisfacció com l'element extraordinari no és necessari a en Santamaria. En algunes narracions podria suprimir-se'l sense fer-les gaire mal. Pensa en *La Rossa*, plè de escenes vigoroses i de sonoritats enèrgiques; pensa en les delicadeses de *l'Esposa qui torna*, en les belles melodies de *Les Violes*.

Dionisi.—No hem parlat encara de la matèria verbal que utilitza aquest autor i que és verament extraordinària, més que les seves narracions. Es desconcertant aquella barreja de mots de tota mena i de tota procedència, amb marcada preferència envers els més

dialectals, idiòtics, barroers i àdhuc abjectes, a la vora dels quals; sovint, termes cultes o poètics hi fan la més trista figura. Recordo ara una Teresa «tota blanca i rodanxa com una cordereta ben peixada» qui acaba poques ratlles després per tenir un ànima *liliàcia*.

Eleuteri.—I observa que el mot culte generalment l'usa a tort, sense esment a la seva recta significança; diries l'orador de fira qui per donar llustre a la seva vèrbola popular qualsevol mot culte o savi li es bo, vingui a to o no hi vingui. En Santamaria en devenir ben conscient de la seva tasca, deuria evitar el perill d'escoltar certs consells que jo sé que li donen: el de, volent refinar el seu llenguatge; devenir cursi. Un altre perill, no obstant, fóra el d'usar per manera, per posa, la barroeria, la brutalitat. El més gran perill, amb tot, perquè és d'on li ve la superficial nomenada, rau per ell en l'ús de l'element fantàstic; per a no caure aquí en el ridícol, són necessaris molts de coneixements, especialment científics. Jo espero veure un llibre seu d'on aquest fantàstic sigui banit: no les folles aventures i l'entusiasme verbal.

Dionisi.—Jo vull afegir al teu desig un vot: que el cas Santamaria, interessantíssim, no tingui imitadors entre nosaltres: oh no! Déu nos en guard!

Paulina Buxareu

Eleuteri.—D'un temperament més reposat és el nostre car amic J. M.ª de Sagarra.

Dionisi.—Ell per a les seves pàgines tranquiles delicadament burletes ja n'ha tingut prou del llenguatge familiar barceloní amb els seus modismes i els seus idiotismes.

Eleuteri.—Ja és bo que es reculli aquest llenguatge viu per tal de contrabalançar excessos *casticistes*.

Dionisi.—El mal és que, si no sovint en els mots, en certs toms de frase el castellà també ha influït el llenguatge d'en Sagarra.

Eleuteri.—On més assenyalada és la influència castellana que sovint constatem en el nostre amic, es en els caràcters d'alguns personatges. Quelcom en el de la protagonista i altres secundaris; però d'una manera esclatant en aquell Melrosada; que sembla de la mateixa família de molts personatges de Galdós, Clarín i Palacio Valdés. Un cert aire de Madrid circula també en aquell to *desenfadat* i un xic desil·lusionat alhora, de filosofia de *penya*.

Dionisi.—Es curiosa aquesta influència en un poeta per altres bandes tant dolçament català, tant íntimament. I no em podràs negar que una fina i perfumada essència barcelonina resta al fons de moltes pàgines

d'aquesta narració deliciosa; més que en l'argument i en els caràcters, en certes evocacions de llocs i de moments, en certs instants en que l'emoció es fa més sincera, es torna una tendresa continguda, música dolça del llenguatge, cordial simpatia.

Eleuteri.—Simpatia excessiva tal volta qui porta el nostre poeta a ficar-se constanment entre els personatges, amb la seva presència, amb el seu comentari continu, amb les seves exclamacions i els seus somriures. Amb la franquesa de bons amics a moments li diríem: «Caríssim, retire-us una mica; deixeu els vostres personatges, a veure què fan ells tots sols.»

Dionisi.—Tens raó. Vetaquí un procediment ben distint no ja d'aquella impersonalitat que volien els naturalistes, sinó d'aquella clàssica objectivitat que enyorava Goethe quan escrivia a Herder: «Els antics representen l'existència, i nosaltres d'ordinari *l'efecte*; descriuen l'horrible i nosaltres descrivim horriblement; pinten l'agradable, nosaltres pintem agradablement. D'aquí ve la nostra exageració; el nostre amanerament, les nostres gràcies afectades, la nostra inflor.»

Eleuteri.—I la intervenció d'en Sagarra en l'acció de la seva novel·la. Cosa qui el porta a una curiosa contradicció: veuràs que ell comença la novela presentant-se entre els personatges, fent coneixença amb ells, escoltant encuriós el que li diuen de les vides llurs. Cap el quart capítol s'oblida de fer de personatge i adopta l'actitud d'autor i comença d'explicar una pila de fets i detalls biogràfics que ja sols un autor pot posseir amb la seva facultat de veure les escenes través de les parets i les ànimes través dels cossos. Però la cosa no segueix així. Uns capítols més enllà trobem en Sagarra fent altre cop de personatge i després d'autor altra vegada.

Dionisi.—Malgrat totes aquestes familiaritats amb l'obra artística, jo la trobo deliciosa: l'he llegida amb gran interès de cap a cap, i en servo records plens de gràcia i delicadesa.

Eleuteri.—Jo també, estimat Dionisi.

Les gràcies de l'Ampordà

Dionisi.—I ara com a preciosos postres, he deixat per al final de la nostra conversa aquest llibre admirable d'en Pere Corominas. Vetaquí el més meu de tots aquests llibres; ja m'ha sigut dues vegades company de viatge i m'en sé de cor *gràcies* senceres. La seva lectura m'omple el cap de lluminositats solars i marines i les orelles de sons i paraules harmonioses, i el tast d'un gust de vi ranci i succulentos menges catalanes i tot l'esperit d'una serena joia.

Eleuteri.—Amic, tenim a les mans una obra mestra, diem-ho sense restriccions. Un llibre qui es nat ja clàssic. Jo havia sentit una vegada en Corominas blasmar certs corrents classicistes i mediterranisants nostres. Però ell volia blasmar i tenia raó, el classicisme factici, de posa, de pura fórmula, que alguns volien imposar-nos. Nosaltres, pensant en el *classicisme viu* que un dia invocàvem, li donàrem la raó. I ell ens dona avui la raó a nosaltres amb aquest bellíssim exemple de viu classicisme. A aquest llibre per a néixer clàssic li ha bastat ser generat per un acte de pur amor envers la pròpia mar i la pròpia terra; un acte d'amor i d'obediència a la veu de la pura sang catalana, que porta el seu autor.

Dionisi.—I com és desesperant aquell estil! Com en Lafontaine, el secret de la viva perfecció és en aquest llibre impenetrable. Prova, tu, de reduir a fórmules de procediments l'explicació d'aqueix estil: tota la seva més genuïna essència s'esvaïrà de les teves fórmules. Mòbil i divers i graciós com la mar harmoniosa que ara tenim davant, intel·ligent, amb aquella intel·ligència de molta gent nostra, aquella intel·ligència qui es ja una mateixa cosa amb la palpació del viure.

Eleuteri.—Intel·ligència sí: en parlar aquí d'acte d'amor, de prosa viva, no volem dir res qui s'acosti a aquella tristament famosa espontaneïtat. Ser *natural* com és aquest llibre d'en Corominas, com són les faules de Lafontaine, és la cosa més difícil del món. Pensa, pensa com han servit al pur acte líric creador d'aquestes *gràcies*, tot el saber d'anys atresorat pel seu autor, el seu coneixement just i minucios de gents, monuments i encontres; les seves coneixences històriques i erudites; la seva ideologia personal (*La vida austera*, ara ho veig clar, és una filosofia empordanesa del viure). Ni li han estat menys necessaris els seus coneixements del dret romà que l'haver regat amb les pròpies mans l'amada terra.

Sí, tots els tresors de l'esperit acudiran sempre a servir el pur acte d'amor del poeta; tots ells aniran a organitzar-se bellament en la síntesi lírica qui expressa aquest acte d'amor i de veritat. El goig incomparable que dona el llibre d'en Corominas, el que fa que l'esperit s'hi reposa si la sensibilitat s'hi encisa, és aquesta qualitat de veritat cantada. Veritat i amor i respecte envers les coses exteriors: aquí rau el veritable classicisme, no en aquella *deformació* que recomanaven els estetitzants fi de segle XIX, (malgrat visquéssim en el XX).

Dionisi.—Perquè és pur i és veritable li han estat les Gràcies tant propícies: vetaquí

un llibre ple de Gràcia, com els dels grecs. En canvi, el qui vulgui fer la posa, la comèdia de la gràcia, el gest de la gràcia, les Tres Germanes li giraran les cares divines. En el pecat portarà la penitència. De cert escriptor, comediant sempitern de la gràcia, deia un meu amic; eminent humanista: «Té un estil carregat de romanços com la parla d'una solterona vella.»

Eleuteri.—Una remarca i prou; amic: que mai no acabariem parlant d'aquest llibre; ell qui és tan essencialment català, imagina'l traduït (la prova de la traducció és sempre decisiva); traduït per un ver artista i pensa si no encisaria qualsevol llegidor selecte d'arreu del món. Contra cert artificiós euro-

peisme, contra cert pretenció universalisme, recordem alts exemples com el d'aquest gran llibre, amic Dionisi. Saludem-lo amb emoció, ell és un dolçíssim breuari de catalanitat com encara no el teníem.

Dionisi.—Resten ques hores de tarda: seguim de cap a cap les trenta dues gràcies.

Eleuteri.—Sense oblidar ni la bella i pura dedicatòria, ni el prefaci emocionant.

Dionisi.—Sense oblidar-los: *A Domingo i Maria—fills de Viuva—en les terres altes de l'Empordà;—per la carn i per l'esperit—que d'ells som rebut...*

J. FARRAN I MAYORAL

16 de setembre.

ELS LLIBRES

PER QUAN S'ES MARE, doctor P. Nubiola.—«Memòria amb motiu del viatge realitzat per a visitar les Maternitats de Suïça i Alemanya», redactada pel doctor R. Zariquiey.—«Les Cases Provincials de Caritat i de Maternitat i Expòsits de Barcelona. Anys 1802-1917.»

Formant una bella teoria que té per noble lligam espiritual l'unànim aspiració d'assolir un millorament de la nostra raça per la pràctica atenta de normes higièniques individuals i socials, han anat apareixent aquests tres llibres catalans.

El Mestre Nubiola, portat pel seu intens amor a la vida dels infants que encara han d'ésser, ha sentit la recança de que s'en pogués perdre un tan sols per la manca de profitosos advertiments a la que ha d'ésser mare, i deixant per un instant els seus treballs de profunda investigació doctrinal, ha escrit amb aquella difícil facilitat de la concisió i la naturalitat, el bell llibret «Per quan s'és mare».

No és pas un fret manual recull de consells higiènics, sinó una carinyosa conversa que l'autor va repetint a cada una de les seves lectores, aquelles—de qui ens parla en Maragall—dolces encantades del misteri que porten en son si fecund. Diria's com una mena de col·loqui pre-maternal (per a nosaltres el millor i més profitós) dels que en l'anhelant espera del neixement donen un anticip del seu goig.

Els doctes preceptes són formulats senzillament amb lèxic a tothom comprensible i desgranats un darrera l'altre amb el mateix ordre amb què les coses van presentant-se. Així sense esforç de cap mena la futura mare és assabentada de la manera de començar a ser-ho dignament.

Com an el poeta, la mà li deuria quedar saborosa al doctor Nubiola en

acabar d'escriure l'última paraula del seu bell llibre.

* * *

Quan els múltiples atzars de la vida no permeten que el delicat procés de la maternitat tinga son normal desenrotllament a la llar pròpia hi ha arreu del món Institucions d'acollida. A la nostra ciutat, la Casa de Maternitat vivia una vida ben migrada tant per la seva instal·lació com pel pobre concepte social que de la mateixa estenia.

Al traçar des de la Junta de govern de les cases de Maternitat i Expòsits el projecte ideal de la Institució Maternal Catalana el gran patrici doctor Fargas, va inspirar-se en punts d'obrir de major amplitud que els dominants. I perquè la futura casa a l'ésser bastida fos digna del seu alt destí es va comissionar al doctor Zariquiey, metge director del Cos facultatiu de la Casa provincial de Maternitat i Expòsits i a l'arquitecte provincial don Josep Borí per a visitar les Institucions similars de l'estranger. Fruit d'aquesta missió, portada a terme a través de Suïça i Alemanya, és la memòria que motiva aquestes ratlles. En ella el problema hi és estudiat sota els dos conceptes mèdic i arquitectònic, i ultra les atinades consideracions que brollen contínuament de la ploma de l'autor pensant en la nostra futura Maternitat, al trobar-se davant de les existents en aquells països, hi ha profusió de gravats que fan néixer en l'ànima del lector el desig vivíssim de què siguin ben prompte formosa realitat integral els nobles projectes de la Institució Maternal Catalana.

* * *

A l'empendre nova embranzida per a portar endavant, amb el sentit de la

continuitat, l'obra propulsada pel gran Prat de la Riba en l'important capítol de la protecció als infants desamparats i a la vellesa desvalguda, las Juntas de govern de les cases provincials de Caritat i de Maternitat i Expòsits de Barcelona han sentit aquella humana necessitat de girar l'esguard endarrera per a contemplar un instant el camí fet i les vicissituds passades, abans de reprendre la marxa amb més braó.

L'interessant volum, d'un 400 planes, que suara han publicat, perpetua aquest moment en què s'agermanen en la visió total el penós desenrotll de l'obra realitzada en els cent anys d'existència amb el goig de la contemplació de l'obra ja començada o de aquella que encara només està en els plànols dels directors. Analitzant aquests que figuren abundantment en el llibre, hom aprecia la cura que ha estat esmerçada en segellar amb un to de modernitat (en el més ampli sentit d'aquesta paraula) cada una de les obres de què es fan esment i hom sent l'ànim reconfortat en poguer constatar com en l'important qüestió de la Beneficència aquí a Catalunya són sentits els nobles neguits d'arreu del món.

F. S. R.

CAL ESMENTAR

Sandro Botticelli, Griselda, Noche de Resurrección, per Moisés Kantor.—Edició de la revista *Nosotros*, Buenos Aires, 1919.

—*Les Cartes d'amor* de Sor Mariana Alcoforado, versió catalana de Ribera-Rovira.—Edicions de *La Novel·la nova*, Barcelona.

• —El sisè catàleg de la casa editorial

Hereus de la Vidua Pla, amb la reproducció dels Boixos dels Quixots de les dues edicions del 1755.

—La creació de la *Editorial Vasca*, les primeres empreses de la qual són

un bon averany de prosperitat literària i d'afirmació nacionalista.

—*Bio-bibliografia de Joaquim Botet i Sisó*, per Josep Grahit. (Editorial Gironina, 1919.)

—Les cartes obertes de don Josep Saderra a Mossèn Alcover, amb motiu de les Normes de l'Institut. No hi advertim cap argument convincent. Remerciem, però, l'autor, d'haver-nos enviat el seu follet.

LES REVISTES

A FAVOR DEL LLIBRE CATALÀ

Arreu del món, autors, editors, associacions professionals, es preocupen avui de les noves condicions de la producció i del mercat del llibre.

Preveient la necessitat d'una adaptació de la nostra literatura creixent a les exigències dels temps nous, la C. E. P. de l'Associació protectora de l'Ensenyança Catalana encomanà un informe que avui té més actualitat que mai, i del qual voldríem aplicades les solucions:

Necessitat de la sindicació.—Aquest públic tan elàstic que va dels 60.000 exemplars als 50, s'ha de normalitzar mitjançant una seriosa organització comercial. Els castellans ho han aconseguit amb entitats particulars com la «Sociedad General Española de Librería, Diarios, Revistas y Publicaciones» i amb la «Anónima Calpe». Però la producció catalana no és prou forta perquè un capital potent se senti suggestonat davant l'interès que pugui produir l'administració i normalització de la vida editorial de Catalunya. La única manera és anar a la sindicació d'elements productors i unificar els serveis de corresponsalia, propaganda, venda, etc. El fet de no existir una viva competència entre els nostres editors facilita aquesta sindicació, que seria, d'altra banda, estimulante de llurs propis interessos.

L'obra de normalització.—L'obra de normalització és importantíssima. Avui dia un llibreter no ven fora de Barcelona pretextant que els corresponsals no paguen, que la propaganda és molt cara, que no hi ha llibreries foranes, etc. El públic no compra perquè no veu els llibres en els aparadors de les llibreries, ni en els anuncis dels periòdics, ni en la secció bibliogràfica de la premsa. La premsa no parla dels llibres perquè el públic no s'hi interessa. L'escriptor no publica llibres perquè ultra l'improductivitat del seu treball, es desespera amb el buit periodístic. És un cercol vicios de justificacions de passivitat que no s'acaba mai. El remei està, doncs, en rompre aquest cercol creant un cos de corresponsals, un anunci permanent, un servei general i múltiple de llibreries, en estimular l'atenció de la premsa, en crear oficines reguladores de la propietat intel·lectual catalana i estrangera, etc.

L'obra d'estímul.—Ultra la tasca de normalització hi ha la d'estímul. Ara que les activitats editorials s'especialitzen, aquesta obra no és difícil. Una entitat particular, per exemple, tindrà interès en què la producció literària

d'utilitat docent creixi i es publiqui sota el seu nom. Una altra estimularà la producció religiosa, una tercera la d'Instrucció pública. Canalitzant tots aquests estímuls privats es trobaria per tant una manera ordenada d'anar impulsant amb èxit econòmic, amb positiu resultat. D'altra banda augmenten cada dia els Cartells de Premis que ofereixen quantitats suggestives als escriptors, als homes de ciència, als artistes, etc.: els de l'«Institut d'Estudis Catalans», alguns de la «Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País», els de l'«Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana» (Pr. República Argentina, Pr. Aleu, Pr. Ciutat de Mendoza, etc.), el Premi Fastenrath, etc. Molts premis d'aquests romanen deserts per manca de propaganda i de difusió de cartells. Aquest Sindicat que proposem podria difondre totes les llibres ofertes i crear també premis ell mateix d'acord amb les conveniències de cada un dels editors i amb les necessitats concretes de la bibliografia catalana.

L'obra d'expansió.—Una tercera obra s'imposarà a l'acció del Sindicat que aquí es propugna: la d'expansió material i espiritual de la producció catalana. L'expansió material podria fer-se en els nuclis catalans de l'estranger reincorporant-los a la cultura catalana per medi de premsa organitzada, llibreries, lots generals i especialitzats, etcètera. L'expansió espiritual podrà fer-se organitzant i provocant l'incorporació del nostre patrimoni literari a les literatures màximes que són de si vehicles mundials d'expansió: literatura francesa, anglesa, castellana, etc. Aquesta obra, no cal dir que, fins prescindint de nosaltres, és imminent. Val doncs la pena de vetllar-la, fet que es produeixi d'una manera sistemàtica, segura i per uns camins de dignitat i d'èxit.

Amplitud d'objectius.—A la sindicació d'entitats editorials s'hi poden afegir els autors i la premsa catalana. L'objecte de tots és únic, i no hi ha esforç que no sigui precís recaptar en aquesta obra de reconquesta del nostre llibre. Reunits aquests tres braços de la indústria editorial, s'unifiquen, a la vegada, un sens fi de serveis que són de si propulsadors: el de la defensa professional dels editors, la relació entre aquests i els autors, l'atenció de la premsa per uns i altres. Ultra això escauen serveis anexo a la manera de l'*Argus* o el *Courrier de la Presse*.

La seguretat de l'èxit.—Tots aquests serveis, regulats per una escrupulosa i

inalterable administració, poden dur en poc temps, un refluoriment de la producció editorial catalana. La seguretat de l'èxit la diu, més que nosaltres la fatalitat històrica i política que va donant a Catalunya una major consciència de la pròpia personalitat i una major capacitat de senyoria. Amb una organització com la que proposem, el nostre sentit català es limita només a assenyalar una actuació paral·lela a la orientació unànime de totes les activitats catalanes.

SOLIDARITAT UNIVERSAL

Un intercanvi constant i cordial literari, científic i artístic es proposa un nou agrupament d'escriptors francesos que tindrà expressió i comunicació en la revista *Esopo*, redactada en varies llengües amb propòsits decidits de defensar i propagar les arts.

PAU SENSE PAU

Sota aquest títol fineix un article publicat en el número extraordinari de *Gent Nova*, de Badalona, En Manel Folguera i Duràn:

«Nosaltres, els nacionalistes catalans que'ns manifestarem des del primer moment al·liadòfils, defensant ardidament els drets atropellats de Sèrbia i de Bèlgica, conseqüents amb nosaltres mateixos, declarem restar ben satisfets de la nostra desinteressada actitud, presa per noble impuls propi o exclusiu requeriment de nostra honrada consciència i sense egoistes preocupacions de participació en el botí de la victòria, sentint-nos avui satisfets de la Pau obtinguda en quan ha esmolat moltes reixes i ha trencat moltes cadenes.

Però, consti bé que aqueixa Pau no és la nostra. Nosaltres seguim en estat de guerra espiritual contra el Centralisme que ens detenta les llibertats nacionals: la nostra PAU no arribarà fins que CATALUNYA SIA DELS CATALANS.»

PER LA EDUCACIÓ MUSICAL A CATALUNYA

Llegim a la Revista Catalana Musical de Girona un article signat Cassià Costal, parlant de la Música en les escoles.

Llegim a la revista *Llaç*, de Reus, un article signat J. M. P. i V. sobre el cant popular.

I ens és una joia veure la coordinació estructurada que van prenent aquests temes entre els nostres nuclis espirituals.

La commemoració d'aquesta data ha estat enguany vivíssima a Catalunya.

Consignem-ne com un excel·lent document literari l'article de Pere Llobera que reproduïm a continuació:

DUES DATES

Durant l'any passen pel calendari de Catalunya i d'Espanya moltes dates que recorden fets de la nostra història o sants i aniversaris dels membres de a família rial. Bon nombre d'elles se celebren, algunes amb gran pompa, perquè ho mana la llei, però de fet, totes o quasi totes resten oblidades, sense adquirir la menor importància en la consciència dels ciutadans.

Només n'hi ha dues que impressionen fortament a l'opinió pública, obligant a la gent que reflexioni i es preocupi del futur. Són el primer de maig i l'onze de setembre.

Per més serenitat que vulgui tenir un home, el primer de maig sempre el farà pensar. El primer de maig, en esperit, vol dir que en el món hi ha una gran massa treballadora que protesta, s'organitza i declara la lluita a les minories posseïdores dels mitjans de producció. Per això discuteix les hores de treball, demana augment de salaris, constitueix sindicats i forma Internacionals. Qui no s'inquieta davant d'això? Es una realitat del món social que cerca noves formes de convivència que el facin més bell, més just, més suportable.

Per més tranquil·la que vulgui aparèixer una persona a Espanya, l'onze de setembre sempre la farà reflexionar. L'onze de setembre significa, en el fons, que hi ha una col·lectivitat que viu subjugada per una altra, que no pot expansionar-se segons les seves lleis naturals i que per això protesta, es revoluciona i declara una lluita constant i interminable contra els homes de la raça opressor. Qui resta immòbil davant d'això? Es una realitat de la vida de relació entre els pobles que aspira a modelar-se en altres formes que la facin més justa, més ideal, més formosa.

Amb els esdeveniments de la guerra europea l'esperit d'aquestes dues dates ha avençat molt en el camí de la victòria. Els obrers han obtingut i van aconseguint moltes millores d'ordre social i sobretot la tan sospirada jornada de vuit hores. Els ciutadans de les nacions opreses, en molts llocs d'Europa han vist reconeguts els drets de llur raça. Finlàndia; Polònia, Ucraïna, Txeco-Eslòvaquia, Iugo-Eslàvia i altres pobles són exemples innegables. Però resta encara molta feina a fer, i per això continuarà destorbant la digestió dels que es troben bé en la manera actual de ser del món. Els cervells privilegiats han comprès que sense facilitats econòmiques els drets de l'home eren vuits-i-nous, i que sense la llibertat de poder desenrotllar-se cada individu i cada poble segons la llengua i els costums de la seva raça, eren vuits-i-nous els drets de les nacions.

I consti que això no ho diem com a propaganda per a les nostres idees. Ho fem notar solament perquè són fets que

per la força de les circumstàncies s'imposen en tots els àmbits de la terra. Qui els oculta, prenent enganyar els altres, s'enganya ell mateix.

Com hem dit, avui per avui la ideologia que es desprèn de les dates que hem citat, és l'única que ho transforma tot i que mou brega. Què ens diu l'esperit de les altres dates? Potser coses molt importants i exquisides, si tant anem a subtilitzar, però a la immensa majoria de la gent—cal confessar-ho—no els interessa.

BUROCRACIA. FUNCIONARIS

En les converses, en el diari, en la revista i en el llibre, aquests dos mots: *burocràcia, funcionaris* els trobem repetits amb una insistència que l'actualitat plenament justifica.

No volem passar en silenci aquesta actualitat. I per fer-li honor reportem una petita antologia de mots subratllats en la conversa, en el llibre, en les revistes o en els diaris:

Clemenceau digué un dia que els funcionaris exercitaven *la dictadura dels servents*.

Feridora paraula injusta! En moments d'angúnia el mateix Clemenceau, amb entonació lírica, dirigint-se als funcionaris els dirà: *Servidors fidels de la pàtria!*

La retreta insistència pidolaire dels funcionaris és conseqüència de la vocació d'empresaris de la servicialitat amb què els polítics organitzen les clienteles dels districtes.

Els costums han fet la llei. La llei ha creat noves costums. S'ha fet una altra llei. Han vingut altres costums. Ara, on som?

No em diguis el que fas. Diguem-me per a qui fas la teva feina, i et diré qui ets.

Veu's aquí un home convertit en un funcionari.

La concepció que els polítics s'han fet de la possessió d'un partit, no és pas la concepció ideal segons la qual un funcionari té els seus deures amb el públic; ni la concepció pràctica segons la qual una funció és el confortable passament amb que hom pot viure si no negligeix massa el seu treball; sinó la concepció immoral segons la qual una funció pública és un salari que hom rep per serveis fets al seu partit en el passat o per serveis que li farà en el present o en l'esdevenidor.

S'ha oblidat l'acord entre la puixança pública (no el partit que dona i pren) que confereix la missió i el ciutadà que l'accepta.

El candidat promet a dreta i esquerra. Ell farà el sacrifici personal per a servir l'interès col·lectiu.

El diputat tot just electe ja treballa per la reelecció. El matí sol·licita favors. A mitja tarda vota. Diu que l'interès general és fet d'interessos locals i que els interessos locals són fets d'interessos individuals.

Compreneu ara la posició del funcionari entrat aquest joc?

CAL ESMENTAR

L'hàbil report extractat per *La Documentation Catholique* de l'estudi publicat a *Etudes* sobre els homes i les idees en el teatre de François de Curet, que porta la signatura de Lucien De-lille.

Així voldríem nosaltres la intervenció documentada i orejada dels nostres catòlics.

—Que la revista anglesa *The Plowshare* podria alligonar molts dels nostres importadors de novetats de darrera hora de com una justa valoració ha de presidir el seleccionament dels avantgardistes d'ara que demà seran els clàssics.

—La diferenciació flexible i la visió exacta, ben dita amb economia precisa dels mots, de l'article d'En Cambó a *La Revue d'Espagne*, comentant la política de relació franco-espanyola. No així els optimismes d'una Espanya gran, que no compartim.

—Els poemes de Douctilch a la *Revue Yougoslave*.

—La nostra repugnància per la extensa popularitat, confessada o incon-fessada, de les notes oficioses que va guanyant extensió en els nostres periòdics i revistes. L'estranyesa amb que hem llegit sense trobar-hi immediatament la rèplica civil que corresponia, una nota en la qual es deia (per aquells que han de servir les llibertats pàtries), que si tal Ajuntament català hagués fet tal prec, hauria això sol determinat una resolució contrària.

—*La Cònsola*, periòdic quinzenal d'informació sarriana. La recerca del to i de la fesomia, que s'adverteix en les seves pàgines, ja és un exemple de com caldria fer aquests periòdics locals. Una cònsola, pot estilitzar-se també amb cert barroquisme molt escaient.

—L'homenatge gràfic a l'obra de Joaquim Sunyer, Enric Casanovas i Manuel Hugué en el n.º 3 de *L'Instant* (segona època).

—*Hispania*, de París, en les pàgines de la qual es confon la banalitat amb els estudis hispànics.

—L'estudi *Mossèn Verdaguer i la literatura catalana*, de Jeroni Zanné, a la revista *Ressorgiment*, de Buenos Aires (juny-juliol, 1919).

—Que mereix la insistència de la nostra atenció l'estudi de Mr. Ernest Charles a *Le Carnet Critique* sobre la vida dels escriptors i la societat moderna.

—El punt d'obrir mantingut per Mr. Eugène Montfort des de la revista *Les Marges*, amb motiu dels darrers manifestos dels intel·lectuals francesos i la rotunda afirmació de la voluntat de treball davant de totes les possibles removilitzacions polítiques de la post-guerra.

—El report sobre les llegendes religioses d'Alsàcia per Mr. Jean Variot a *La Revue hebdomadaire*.

J. M. LÓPEZ-PICO

DIETARI ESPIRITUAL

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 29

Preu: 3 Pessetes.

J. FARRAN I MAYORAL

DIALEGS DELS DÉUS DE LLUCIA DE SAMOSATA

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 32

Preu: 3 Pessetes

J. BOFILL I MATAS

LES JOVENTUTS CATALANES

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 30

Preu: 1 Pesseta.

TINTORERIA I APRESTOS

PLA PANADÉS I ROTIER Sant Joan de Malta, 62

Telèfon 419

S. M.

P. M. BORDOY-TORRENTS

ELS POBLES D'ORIENT

Publicacions de LA REVISTA
Vol. 31

Preu: 5 Pessetes

LLIBRERIA GENERAL DELS

SALVAT-PAPASSEIT

Corts Catalanes, 613. - Telèfon 4902

JOIERIA, ARGENTERIA I ESMALTS D'ART

DE

RAMON SUNYER

Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

Publicacions de LA REVISTA i *l'Institut d'Estudis Catalans*. — Premsa d'Art d'avantguarda. — Dipòsit general de la biblioteca «Editorial Minerva». — Administració de llibres i revistes de la jova producció catalana. — Informació literària. Bibliografia. — Sotscipcions.

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

Darrers llibres publicats

DIETARI ESPIRITUAL, de J. M. López-Picó

LES JOVENTUTS CATALANES, de J. Bofill i Matas.

ELS POBLES D'ORIENT, de P. M. Bordoy Torrents.

DIALEGS DELS DEUS, de Lluçia de Samosata. Trad. directa de J. Farran i Mayoral.

BIBLIOTECA DE LIRICS MUNDIALS: SONETS I ODES, de John Keats,
Traducció de Marià Manent

BIBLIOTECA D'ESCRITS POLÍTICS: LA PRIMERA VICTORIA DEL CATALANISME, de Narcís Verdaguer i Callís

A punt de sortir

AMIEL, de Salvador Albert.

LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA, per Joaquim Folguera

LES FLORS DEL MAL, de Baudelaire, trad. de Joan Capdevila Rovira.

En preparació

POESIES, PROSES, FRAGMENTS i TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.

LA NAU, Poesies de Ventura Gassol.

ALTRES LLIBRES de Trinitat Catasús, J. Millàs-Raurell, Josep Pla, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Creixell, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens Artigas, Ramón Rucabado, Carles Riba, J. Farran i Mayoral, Joan Puig i Ferrater, etc.